

ประวัติความเป็นมาของศูนย์บริการสาธารณสุข

ความหมายคำว่าสาธารณสุข

การสาธารณสุขมิใช่มีความหมายแคบเพียงว่า คือ การป้องกันโรคเท่านั้น หากแต่มีความหมายกว้างขวางมากกว่านั้น ซึ่งได้มีผู้เชี่ยวชาญทางด้านนี้ได้ให้คำนิยามไว้หลายท่านต่าง ๆ กัน "แต่ท่านศาสตราจารย์ วินสโลว์ ผู้ให้คำจำกัดความไว้เมื่อปี ค.ศ.1920"¹ ได้ให้ความหมายที่แน่นอนกว่าและมีผู้นิยมนำไปใช้กันมากกว่าของคนอื่น โดยท่านได้ให้คำจำกัดความ คำว่า การสาธารณสุขว่าเป็นทั้งวิทยาศาสตร์และศิลปะของ

1. การป้องกันโรค
2. การทำให้อายุยืน
3. การส่งเสริมสุขภาพและประสิทธิภาพของบุคคลที่ขึ้นทั้งกายและใจ โดยอาศัยความร่วมมือกันของชุมชน โดยมีมุ่งหมายเพื่อให้ได้มาซึ่ง
 - ก. สิ่งแวดล้อมที่ถูกต้องลักษณะ (คือการสุขาภิบาลที่ดี)
 - ข. การควบคุมโรคติดต่อต่าง ๆ
 - ค. ความรอบรู้สุขวิทยาส่วนบุคคลของประชาชน
 - ง. จัดบริการทางการแพทย์และพยาบาล เพื่อวินิจฉัยโรคในระยะแรกเริ่มทำการบำบัดโรครมิให้แพร่หลายต่อไป
 - จ. พัฒนาการค่านิยมให้ทุกคนได้มีมาตรฐานการครองชีพสูงพอที่จะรักษาอนามัยของตนเองไว้ด้วยดี

¹ Sangad Plengvanij, "Population and Public Health Services," paper presented at the 3 rd. National Population Seminar of Thailand, 2-5 April 1968. (Mimeographed.)

ส่วนคำว่า อนามย นั้นก็มีความหมายกว้างขวางเช่นเดียวกัน โดยองค์การ
อนามยโลกได้ให้คำนิยามคำว่า อนามย ไว้ว่า

"อนามยคือภาวะแห่งความผาสุกทั้งกาย ใจ และสังคม นั่นคือ มีความสุขสมบูรณ์
ของร่างกาย จิตใจ รวมทั้งการดำเนินชีวิตด้วยดีในสังคม ไม่ใช่แค่เพียงว่าปราศจากโรค-
ภัยไข้เจ็บ หรือร่างกายแข็งแรงไม่ทุพพลภาพเท่านั้น" ¹

ทั้งนี้ก็เพราะว่าในสมัยศึกค้ำบรรพ การสาธารณสุขมีความมุ่งหมายเพื่อจัดการต่อ
สิ่งแวดล้อมในวงแคบ ได้แก่ การทำให้น้ำสะอาด อากาศบริสุทธิ์ และกำจัดสิ่งโสโครกเหล่านี้
เท่านั้น เพราะยังไม่ทราบว่าโรคภัยไข้เจ็บนั้นเกิดจากเชื้อโรค โดยเข้าใจว่าเกิดขึ้น
เนื่องจากอากาศไม่ดีและสิ่งโสโครก ต่อมาเมื่อมีผู้คนค้นพบเชื้อโรคและใช้การป้องกันโรค
ด้วยวิธีการใช้วัคซีนป้องกันโรค การสาธารณสุขจึงพุ่งเล็งไปในด้านการต่อต้านกับเชื้อโรค
โดยตรง เช่น สร้างอำนาจต้านทานโรคให้แก่ร่างกาย ส่งเสริมการกินการอยู่ และการรักษา
อนามยส่วนบุคคลใหญ่ จักวิธีการป้องกันโรค ต่อมาความรู้ทางวิชาการในเรื่องยารักษาโรค
และอุปกรณ์การแพทย์ต่าง ๆ เจริญขึ้น จึงเกิดความสนใจในเรื่องบริการทางการแพทย์
โดยถือว่าการบำบัดรักษาในระยะแรกนั้นเท่ากับเป็นการป้องกันอย่างหนึ่ง เป็นการคัดทางมิให้
เชื้อโรคแพร่หลายต่อไป แต่ในสมัยปัจจุบันนี้ นักสาธารณสุขได้ให้ความสนใจและให้ความ
สำคัญในเรื่องการเปลี่ยนแปลงของสังคมด้วย โดยเชื่อกันว่าภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป
อย่างรวดเร็วนั้นมีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่และสุขภาพของมนุษย์เป็นอย่างมาก

เมื่อได้พิจารณาตามคำนิยามของการสาธารณสุข และวิวัฒนาการของการสาธารณสุข
ก็พอจะสรุปความได้ว่า บริการสาธารณสุขขั้นมูลฐานที่ชุมชนควรได้รับ คือ การควบคุม
และป้องกันโรคติดต่อ การส่งเสริมแม่และเด็ก การอนามัยโรงเรียน การสุขาภิบาล
และการบำบัดการเจ็บไข้ การชันสูตรโรค การให้สุขศึกษา ตลอดจนการสถิติพยากรณ์ชีพ ²

¹ เปี่ยม มุสิกะกุ่มมะ, "การปฏิบัติงานอนามย" (พระนคร: สันนิบาตเทศบาล
แห่งประเทศไทย, 2508), หน้า 123.

² นางลักษณ์ สรรก่าเน็ค, "ข้อคิดเห็นในการปรับปรุงกิจการด้านควบคุมและป้องกัน
โรคของศูนย์บริการสาธารณสุข พ.ศ. 2511-2512" (กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท., ม.ป.ป.),
หน้า 2. (อัครสำเนา).

ประวัติความเป็นมาของศูนย์บริการสาธารณสุข

กิจการด้านสาธารณสุขของกรุงเทพมหานครนี้ นับได้ว่าเป็นกิจการหลักของ กรุงเทพมหานครในการให้บริการกับประชาชนภายในเขตกรุงเทพมหานคร โดยเฉพาะในเรื่องระดับทุกข์ขำทุกข์สุข ฉะนั้น กิจกรรรมดังกล่าวจึงมักจะเน้นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความจำเป็นในชีวิตประจำวัน อันได้แก่ การส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรคภัยไข้เจ็บ การรักษาพยาบาล ตลอดจนการให้บริการในค่านสงเคราะห์ต่าง ๆ แก่ประชาชนผู้ยากจนอีกด้วย

ซึ่งแต่เดิมในสมัยเริ่มแรกนั้นงานสาธารณสุขยังไม่ได้เพิ่งไปถึงความเจ็บป่วยหรือสุขภาพอนามัยของประชาชนมากนัก งานด้านสังคมสงเคราะห์ยังไม่มีบริการ การบริการส่วนใหญ่นั้นก็ไปในรูปรวม ๆ คือ บริการให้ประโยชน์แก่ทุกคนทั่ว ๆ กัน ส่วนการให้บริการเฉพาะบุคคล เช่น การรักษาพยาบาลหรือการให้การสงเคราะห์เฉพาะราย ยังไม่มี

การบริการด้านต่าง ๆ ของศูนย์บริการสาธารณสุข เป็นงานสำคัญมากอันหนึ่งของสำนักอนามัยของกรุงเทพมหานคร ความเป็นมาของงานด้านนี้ก็กำเนิดมาจากการมีบริการอนามัยแม่และเด็กมาก่อน และเนื่องจากการมีบริการอนามัยแม่และเด็กนี้ได้เริ่มเกิดขึ้นพร้อม ๆ กับการกำเนิดของสำนักอนามัย ฉะนั้น เมื่อจะกล่าวถึงประวัติความเป็นมาของศูนย์บริการสาธารณสุขของกรุงเทพมหานคร ก็มีความจำเป็นที่จะต้องกล่าวถึงประวัติของสำนักอนามัยควบคู่กันไปด้วย เพราะมีความสัมพันธ์กันดังที่ไต่กล่าวไว้แล้ว

สำนักอนามัยกรุงเทพมหานคร แรกเริ่มที่เดิยวมีชื่อว่ากรมแพทยสุขาภิบาลซึ่งขึ้นอยู่กับกระทรวงนครบาล ต่อมาในราว พ.ศ. 2468 กระทรวงนครบาลถูกยุบไปรวมกับกระทรวงมหาดไทย ฉะนั้นกรมแพทยสุขาภิบาลจึงไปขึ้นกับกรมสาธารณสุขของกระทรวงมหาดไทย และได้เปลี่ยนชื่อเป็นกองสาธารณสุขพระนคร เมื่อ พ.ศ. 2472¹

¹ เทศบาลนครกรุงเทพ, "ประวัติและวิวัฒนาการของฝ่ายสาธารณสุข" ใน ที่ระลึกคล้ายวันสถาปนาเทศบาลนครกรุงเทพ ครบรอบ 30 ปี ณ วันที่ 27 พฤษภาคม พ.ศ. 2510 (พระนคร: ม.ป.ท., 2510), หน้า 83.

ในระยะแรก ๆ งานของกองสาธารณสุขพระนคร มีหน้าที่ควบคุมการสาธารณสุขในเขตอำเภอชั้นในของจังหวัดพระนคร และโคจกตั้งที่ทำการสุขาภิบาลและสาธารณสุขรวม 7 แขวงด้วยกัน คือ

1. แขวงพระนคร มีที่ทำการอยู่ที่กองสาธารณสุขพระนคร
2. แขวงบางรัก มีที่ทำการอยู่ที่สุขศาลาบางรัก
3. แขวงปอมปราบ มีที่ทำการอยู่ที่กองโอสถศาลา
4. แขวงปทุมวัน มีที่ทำการอยู่ที่กองโอสถศาลา
5. แขวงดุสิต มีที่ทำการอยู่ที่กองสาธารณสุขพระนคร
6. แขวงสัมพันธวงศ์ มีที่ทำการอยู่ที่กองโอสถศาลา
7. แขวงพญาไท มีที่ทำการอยู่ที่กองโอสถศาลา¹

นอกจากที่ทำการสุขาภิบาลและสาธารณสุขดังกล่าวข้างต้นแล้ว ก็ยังมีสุขศาลาสำหรับบำบัดโรคภัยไข้เจ็บเล็ก ๆ น้อย ๆ รับฝากครรภ์และทำคลอดให้แก่ประชาชนในเขตจังหวัดพระนครและชนบทด้วย สุขศาลาเหล่านี้ได้แก่

1. สุขศาลาสวมแยง ตั้งอยู่ที่ตึกแถวด้านถนนลำภูงไชยู เชื่อมกับถนนเยาวราช ต่อมายุบเลิกแล้วไปตั้งขึ้นที่จังหวัดชลบุรีแทน เป็นสุขศาลาบานสมเด็จ ในปี พ.ศ. 2478
2. สุขศาลาบางรัก ตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2473
3. สุขศาลาตลาดพลู เป็นตึกแถวสองกู่หาในตลาดพลู ซึ่งต่อมาได้ย้ายไปตั้งที่สุขศาลาจันทรมิไพบูลย์ ในปี พ.ศ. 2478
4. สุขศาลาบานสมเด็จ อาศัยสถานที่ของโรงพยาบาลสมเด็จเจ้าพระยา แล้วย้ายไปตั้งที่สุขศาลาเจาคณประยูรวงศ์ ในปี พ.ศ. 2479
5. สุขศาลาวัคภูวานาภิรตาราม อยู่ในคลองบางกอกน้อย แต่เนื่องจากกิจการไม่เจริญ มีคนนิยมน้อย จึงเลิกกิจการในปี พ.ศ. 2484²

¹ เทศบาลนครกรุงเทพ, "ประวัติและวิวัฒนาการของฝ่ายสาธารณสุข," หน้า 84.

² ฝ่ายสาธารณสุข, รายงานประจำปี 2507 (พระนคร: เทศบาลนครกรุงเทพ, 2507), หน้า 2.

งานของกองสาธารณสุขพระนคร คงดำเนินเรื่อยมา จนถึงปี พ.ศ. 2479 เมื่อวันที่ 7 พฤศจิกายน พ.ศ. 2479 สภาผู้แทนราษฎรลงมติว่า สมควรที่จะจัดตั้งเทศบาลนครขึ้นในจังหวัดพระนคร จึงได้มีพระบรมราชโองการให้ตราพระราชบัญญัติจัดตั้งเทศบาลนครกรุงเทพ ซึ่งได้ประกาศใช้เมื่อวันที่ 1 เมษายน 2480 และมีพระราชกฤษฎีกามอบกิจการกองสาธารณสุขพระนครให้กับเทศบาลนครกรุงเทพ "งานของกองสาธารณสุขพระนครจึงถูกโอนมาสังกัดอยู่ในเทศบาลนครกรุงเทพ ตั้งแต่วันที่ 27 พฤษภาคม พ.ศ. 2480 และใช้ชื่อว่า กองสาธารณสุขเทศบาลนครกรุงเทพ"¹ งานด้านบริการอนามัยแม่และเด็กในเขตเทศบาลนครกรุงเทพ จึงได้เริ่มต้นตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา

โดยเหตุที่กิจการด้านสาธารณสุขของเทศบาลนครกรุงเทพได้วิวัฒนาการตลอดมา ขอบเขตการปฏิบัติงานได้ขยายกว้างขวางขึ้นตามปริมาณเนื้อที่ และจำนวนประชากรซึ่งได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้ปริมาณงานเพิ่มมากขึ้น จึงจำเป็นต้องเพิ่มเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานให้เพียงพอ ขณะเดียวกันก็ปรับปรุงส่วนบริหารโดยจัดให้มีหน่วยงานเพิ่มขึ้นเพื่อจะได้ควบคุมให้งานเป็นไปโดยมีประสิทธิภาพ เทศบาลนครกรุงเทพได้เล็งเห็นความสำคัญของงานด้านนี้ และเห็นว่าไม่อาจบริหารงานในระดับกองได้ "กองสาธารณสุขจึงได้รับการยกฐานะเป็นฝ่ายสาธารณสุข เมื่อเดือนกันยายน พ.ศ. 2507"² และได้ดำเนินงานเรื่อยมาจนกระทั่งวันที่ 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2518 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร จึงได้เปลี่ยนฝ่ายสาธารณสุขเป็นสำนักอนามัยซึ่งประกอบด้วยกองต่าง ๆ

ดังได้กล่าวแล้วว่า งานบริการอนามัยแม่และเด็กในเขตกรุงเทพมหานคร ได้เริ่มขึ้นพร้อม ๆ กับการกำเนิดของสำนักอนามัย ในสมัยก่อนนั้นได้จัดให้มีนางสงเคราะห์ปฏิบัติงาน

¹ ประชุม อินทร์ทรัพย์, "ประวัติการก่อตั้งกองสาธารณสุข," ใน ที่ระลึกคล้ายวันสถาปนาเทศบาลนครกรุงเทพ ครบรอบ 21 ปี ณ วันที่ 27 พฤษภาคม พ.ศ. 2501 (พระนคร: เทศบาลนครกรุงเทพ, 2501), หน้า 126.

² ฝ่ายสาธารณสุข, รายงานประจำปี 2507, หน้า 4.

อยู่ตามแขวงต่าง ๆ โดยทำหน้าที่เยี่ยมมารดาและทารกหลังคลอด เยี่ยมบ้านที่มีผู้เป็นโรค ติดคอ ทำการปลูกฝี ฉีดวัคซีน และนับตั้งแต่องค์สาธารณสุขโอนมาขึ้นอยู่กับเทศบาลนคร-
กรุงเทพแล้ว แผนกสงเคราะห์แม่และเด็กนับเป็นแผนกหนึ่งที่มีความสำคัญยิ่ง เนื่องจากเป็น
หน้าที่ของเทศบาลนคร"ภายใต้ขอบังคับแห่งพระราชบัญญัติเทศบาล ซึ่งได้ระบุไว้ว่า เทศบาล-
นคร มีหน้าที่จัดให้มีและบำรุงการสงเคราะห์มารดาและเด็ก"¹

การบริการอนามัยแม่และเด็กของเทศบาลนครกรุงเทพ ได้รับการปรับปรุงกิจการ
ให้เจริญก้าวหน้าอยู่เสมอ ฉะนั้นในระยะต่อมาจึงได้เปิดสำนักงานสำหรับให้บริการคานอนามัย
แม่และเด็กขึ้นเป็นแห่งแรก โดยเข้าศึกษาสองชั้นของทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ที่ เชียงสะพาน
มอญ ใช้เป็นสำนักงาน "ซึ่งในสมัยนั้นเรียกว่า สถานสงเคราะห์แม่และเด็กสะพานมอญ และ
เปิดบริการให้แก่ประชาชนเมื่อวันที่ 26 ตุลาคม พ.ศ. 2489"²

ต่อมาในปี พ.ศ. 2493 จึงได้เปิดสถานสงเคราะห์แม่และเด็กขึ้นอีกเป็นแห่งที่
สองในสมาคมสตรีไทย ถนนเพชรบุรี โดยอาศัยโรงรถของสมาคมเป็นที่ทำการ และให้
ชื่อว่าสถานสงเคราะห์แม่และเด็กถนนเพชรบุรี เปิดให้บริการแก่ประชาชน เมื่อวันที่ 1
มกราคม พ.ศ. 2494 ต่อมาจึงได้เปลี่ยนชื่อจากเดิมมาเป็น สถานสงเคราะห์แม่และเด็ก
สมาคมสตรีไทย ทั้งนี้เนื่องจากสถานบริการแห่งนี้ได้รับความร่วมมือและช่วยเหลือจากสมาคม
สตรีไทยเป็นอย่างดีตลอดมา

"สถานสงเคราะห์แม่และเด็กแห่งที่ 3 ได้แก่ สถานสงเคราะห์แม่และเด็กบางซื่อ
ซึ่งเทศบาลนครกรุงเทพได้เช่าที่ธรณีสงฆ์ของวัดธรรมมาภิรตาราม และเปิดให้บริการแก่
ประชาชนเป็นครั้งแรก เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2498"³

¹ "พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496," ขอบังคับกรุงเทพ (13 กุมภาพันธ์ 2496): 196.

² เทศบาลนครกรุงเทพ, "ประวัติและวิวัฒนาการของฝ่ายสาธารณสุข," หน้า 92.

³ ฝ่ายสาธารณสุข, รายงานประจำปี 2509 (ชนบุรี: เทพนมิตการพิมพ์, 2509),
หน้า 17.

หลังจากนั้น เทศบาลนครกรุงเทพ ได้พิจารณาเห็นว่าบริเวณถนนดินแดง น่าจะจัดให้มีสถานบริการอนามัยแม่และเด็กขึ้นอีกแห่งหนึ่ง เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ที่อาศัยอยู่ในบริเวณดังกล่าวควรมีฐานะยากจน ภายใต้นี้ในปี พ.ศ. 2498 เทศบาลนครกรุงเทพจึงได้จัดหน่วยบริการ เคลื่อนที่ไปให้บริการแก่ประชาชนในบริเวณนั้น ต่อมาจึงได้เปิดเป็นหน่วยถาวรขึ้น โดยอาศัยสถานที่ของกรมประชาสงเคราะห์ ชื่อว่า สถานสงเคราะห์แม่และเด็กถนนดินแดง ซึ่งนับเป็นสถานสงเคราะห์แม่และเด็กแห่งที่ 4 ของเทศบาลนครกรุงเทพ¹

สถานสงเคราะห์แม่และเด็กอันคับค่อมมา คือสถานสงเคราะห์แม่และเด็กจุฬาลงกรณ์ 3 ได้เปิดให้บริการโดยอาศัยสถานที่ชั้นบนของตลาดสดเทศบาล เริ่มปฏิบัติการครั้งแรกเมื่อวันที่ 13 ตุลาคม พ.ศ. 2499 แต่เนื่องจากสถานที่ไม่เหมาะสมเพราะดูไม่เป็นที่น่าเลื่อมใสศรัทธาของประชาชนผู้มาติดต่อ ประกอบกับไม่ปลอดภัยในการเก็บพัสดุครุภัณฑ์และเวชภัณฑ์ จึงได้สร้างอาคารใหม่

สถานสงเคราะห์แม่และเด็กแห่งที่ 6 ก็คือสถานสงเคราะห์แม่และเด็กที่ตั้งอยู่ในสโมสรวัฒนธรรมหญิง ซึ่งได้รับความช่วยเหลือจากสโมสรวัฒนธรรมหญิง ไคเอื่อเพื่อสถานที่ เจ้าหน้าทีของกองสาธารณสุขเทศบาลนครกรุงเทพ ได้เริ่มปฏิบัติงานสถานที่แห่งนี้เมื่อวันที่ 4 พฤษภาคม พ.ศ. 2501²

สถานสงเคราะห์แห่งนี้นอกจากจะให้บริการเกี่ยวกับการป้องกันและรักษาโรคร้ายไข้เจ็บแล้วยังได้จัดให้มีสถานรับเลี้ยงเด็กกลางวันขึ้นเป็นแห่งแรกของเทศบาลนครกรุงเทพอีกด้วย ซึ่งการให้บริการค่านี้นับว่าเป็นประโยชน์ต่อสังคม และมีความสำคัญต่องานบริการอนามัยแม่และเด็กเป็นอย่างมาก เพราะช่วยแก้ปัญหาครอบครัวที่ผู้ปกครองมีความจำเป็นต้องออกไปทำงานนอกบ้านตามเวลาราชการ

006422

¹ อรรถ ณะรอง, "การปรับปรุงการบริการอนามัยแม่และเด็กของศูนย์บริการสาธารณสุข เทศบาลนครกรุงเทพ" (กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท., ม.ป.ป.), หน้า 9. (อัครสำเนา).

² ประสงค์พร จารุมิลินทร์, "ศูนย์บริการสาธารณสุขของเทศบาลนครกรุงเทพ," วารสารเทศบาลนครกรุงเทพ 3 (มกราคม 2506): 11.

ต่อมาในปี พ.ศ. 2503 คุณหญิงบุญมี ปุรุราชรังสรรค์ ได้มีจิตศรัทธาบุกที่ดินที่ถนน
สาธุประดิษฐ์ใหญ่แก่เทศบาลนครกรุงเทพ เพื่อจัดสร้างเป็นสถานสงเคราะห์แม่และเด็ก
พร้อมทั้งอุทิศเงินเป็นค่าก่อสร้างควย จึงให้ชื่อว่าสถานสงเคราะห์แม่และเด็กบุญมี
ปุรุราชรังสรรค์ นับเป็นสถานสงเคราะห์แม่และเด็กแห่งที่ 7 ของเทศบาลนครกรุงเทพ
ซึ่งเปิดให้บริการแก่ประชาชน เมื่อวันที่ 12 ธันวาคม พ.ศ. 2503

นับแต่ปี พ.ศ. 2503 เป็นต้นมา งานบริการอนุบาลแม่และเด็กของเทศบาลนคร-
กรุงเทพได้เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มีการติดต่อประสานงานกับองค์การต่างประเทศ
ซึ่งต่อมาได้มีเจ้าหน้าที่ขององค์การอนามัยโลก และยูนิเซฟ¹ เขาเยี่ยมและดูการปฏิบัติ
งานของสถานสงเคราะห์แม่และเด็กเท่าที่เทศบาลนครกรุงเทพมีอยู่ในขณะนั้น ใ้ใหญ่
ความเห็นว่าจะลดงานที่เทศบาลนครกรุงเทพโดยปฏิบัติ เมื่อไปเทียบกับจำนวนเจ้าหน้าที่
สถานที่ และประชาชนที่ได้รับบริการจากสถานสงเคราะห์แม่และเด็กต่าง ๆ ของ
เทศบาลนครกรุงเทพแล้ว ย่อมโดยลดคุณค่า และให้ความเห็นเพิ่มเติมอีกว่า ถ้าได้ขยาย
บริการให้กว้างขวางขึ้น เพิ่มบริการบางอย่างที่เทศบาลนครกรุงเทพยังมีใจจัดให้มีขึ้น
โดยเพิ่มจำนวนเจ้าหน้าที่ และก่อสร้างสถานที่เพิ่มขึ้นแล้ว องค์การยูนิเซฟกับองค์การ
ต่างประเศคู่อื่น ๆ ยินดีให้ความช่วยเหลือให้เครื่องมือเครื่องใช้ โดยทางสถาน-
สงเคราะห์แม่และเด็กจะต้องเพิ่มบริการนอกเหนือจากการส่งเสริมสุขภาพแม่และเด็ก
ควยการให้มีบริการอนุบาลโรงเรียน การสุขาภิบาลในครัวเรือน การพยาบาลสาธารณสุข
การสังคมสงเคราะห์ การกระจายดอกเย็บม่าน และให้ความช่วยเหลือในคานรับเลี้ยง
เด็กกลางวัน นอกจากเรื่องของการอนามัยโลกยังได้ส่งผู้เชี่ยวชาญมาเป็นที่ปรึกษาและให้
คำแนะนำในการปรับปรุงสมรรถภาพของเจ้าหน้าที่ทำให้งานการคานนี้เจริญรุดหน้าไปมาก¹
และเนื่องจากเทศบาลนครกรุงเทพได้เล็งเห็นว่าหน้าที่ของเทศบาลนครกรุงเทพเกี่ยวกับความ
รับผิดชอบในคานสุขภาพอนามัยของประชาชนในเขตเทศบาลนั้น ไม่ควรเฉพาะเจาะจงอยู่ที่
การให้บริการแก่มารดาและเด็กเท่านั้น เทศบาลจะต้องมีหน้าที่รับผิดชอบในการบำบัดทุกข์
บำรุงสุขให้แก่ประชาชนตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย อาศัยพระราชบัญญัติเทศบาลตามที่ใดกำหนด
หน้าที่ของเทศบาลซึ่งเกี่ยวข้องกับงานคานสาธารณสุข เช่น "มีหน้าที่ป้องกันและระงับโรคติดต่อ"²

¹ อรรถ ณะรอง, "การปรับปรุงการบริการอนุบาลแม่และเด็กของศูนย์บริการ
สาธารณสุข เทศบาลนครกรุงเทพ," หน้า 10.

² "พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496," หน้า 196.

"มีหน้าที่จัดให้มีและบำรุงสถานที่ทำการพิทักษ์รักษาคนเจ็บไข้" ¹ "มีหน้าที่จัดให้มีและบำรุงการสงเคราะห์แม่และเด็ก"² "มีหน้าที่จัดให้มีกิจการอย่างอื่นที่จำเป็นเพื่อการสาธารณสุข"³

จากการปฏิบัติงานของสถานสงเคราะห์แม่และเด็กดังกล่าวข้างต้น เป็นเหตุให้สถานสงเคราะห์แม่และเด็กของเทศบาลนครกรุงเทพได้เปลี่ยนโฉมหน้าไป เพราะเป็นที่ประจักษ์ชัดว่า สถานสงเคราะห์แม่และเด็กทุกแห่ง มีความจำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับประชาชนทุกเพศทุกวัย ซึ่งเดิมกำหนดว่าจะรักษาให้เฉพาะผู้หญิงและเด็ก และต้องมีกาให้บริการมากขึ้นดังที่ไคกล่าวไว้แล้ว ฉะนั้น "ในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.2505 เทศบาลนครกรุงเทพจึงได้เปลี่ยนชื่อสถานสงเคราะห์แม่และเด็ก เป็นศูนย์บริการสาธารณสุข"⁴ เพื่อให้เหมาะสมกับบริการที่มีอยู่ และมีเลขหมายกำกับตามลำดับการก่อสร้าง โดยเปิดบริการแก่ประชาชนที่อยู่ในเขตทุกเทศทุกวัย และจัดบริการแบบ Comprehensive Health Center* มีการกำหนดเขตรับผิดชอบของแต่ละศูนย์ฯ เฉพาะเจาะจงลงไป จากนั้นได้มีการสร้างศูนย์บริการสาธารณสุขเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เพื่อให้เพียงพอกับจำนวนพลเมือง นับแต่ปี พ.ศ.2505 เป็นต้นมา จนถึงปัจจุบันได้มีศูนย์บริการสาธารณสุข 48 แห่ง ของเทศบาลนครกรุงเทพ ดังรายชื่อต่อไปนี้

ศูนย์บริการสาธารณสุข 1	สะพานมอญ ถนนเจริญกรุง พระนคร	โทร.2214890
ศูนย์บริการสาธารณสุข 2	สมาคมสตรีไทย ถนนเพชรบุรี พญาไท	โทร.2811212
ศูนย์บริการสาธารณสุข 3	บางซื่อ ถนนเทวมิช บางซื่อ คูสิท	โทร.5857239, 5859394
ศูนย์บริการสาธารณสุข 4	ดินแดง ถนนดินแดง พญาไท	โทร.2452650, 2452642 2454635

¹ "พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ.2496," หน้า 195.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 196.

³ เรื่องเดียวกัน.

⁴ ประสงค์พร จารุมิลินทร์, "ศูนย์บริการสาธารณสุขของเทศบาลนครกรุงเทพ,"

หน้า 12.

* Comprehensive Health Center หมายความว่าถึงศูนย์บริการสาธารณสุขที่ให้บริการทางด้านสาธารณสุขแบบผสมผสาน นับตั้งแต่ให้การรักษา ป้องกัน และส่งเสริมสุขภาพ.

- ศูนย์บริการสาธาณสุข 5 จุฬาลงกรณ์ จุฬาชอย 7 สวนหลวง ปทุมวัน โทร.2524025
- ศูนย์บริการสาธาณสุข 6 สโมสรวัฒนธรรมหญิง สนามม้า นางเลิ้ง โทร.2814510
- ศูนย์บริการสาธาณสุข 7 บุญมี ปุระราชรังสรรค์ สาขาประคิมฐ์ ยานนาวา โทร.2840552
- ศูนย์บริการสาธาณสุข 8 บุญรอด รุ่งเรือง 103 ซอยอุดมสุข พระโขนง โทร.3930628
- ศูนย์บริการสาธาณสุข 9 ประชาธิปไตย ถนนประชาธิปไตย ตรงข้ามวัดศรี โทร.2817861
- ศูนย์บริการสาธาณสุข 10 สุขุมวิท 30 ซอยสันตินถมาน พระโขนง โทร.3914542
- ศูนย์บริการสาธาณสุข 11 ประคิมฐ์ ถนนประคิมฐ์ ซอยรวมมิตร โทร.2799300
- ศูนย์บริการสาธาณสุข 12 จันทรเทียง เนตรวิเศษ เชียงสะพานกรุงเทพ โทร.2890618
- ศูนย์บริการสาธาณสุข 13 ไมตรีวานิช หน้าน้ำราชวงศ์ สัมพันธวงศ์ โทร.2229852
- ศูนย์บริการสาธาณสุข 14 แก้วสิบุญเรือง ถนนจันทร วัดสุ่มเจริญศรีพินา โทร.2112353
- ศูนย์บริการสาธาณสุข 15 ลาคพราว ซอยภาวนา ถนนลาคพราว โทร.2781141
- ศูนย์บริการสาธาณสุข 16 ลุมพินี ถนนพระรามสี่ ซอยปลุกจิต ปทุมวัน โทร.2512970
- ศูนย์บริการสาธาณสุข 17 ประชานิเวศ ริมคลองประปา บางซื่อ โทร.5883518
- ศูนย์บริการสาธาณสุข 19 วงศ์สว่าง ถนนกรุงเทพ-นนทบุรี บางซื่อ โทร.5850633
- ศูนย์บริการสาธาณสุข 20 ธนาคารศรีนคร ถนนบำรุงเมือง ป้อมปราบ โทร.2810004
- ศูนย์บริการสาธาณสุข 21 วิชาคุดทอง ถนนสุขุมวิท ในวิชาคุดทอง พระโขนง
- ศูนย์บริการสาธาณสุข 22 วัดปากบ่อ ซอยออกนุช พระโขนง โทร.3915092
- ศูนย์บริการสาธาณสุข 23 สี่พระยา ถนนสี่พระยา ทรอกเพชรพลอย โทร.2335030
- ศูนย์บริการสาธาณสุข 24 บางเขน ถนนพหลโยธิน (ติดกับกรมป่าไม้) โทร.5791342
- ศูนย์บริการสาธาณสุข 25 ห้วยขวาง โทร.2772660
- ศูนย์บริการสาธาณสุข 26 เจ้าคุณพระประยูรวงศ์ วงเวียนเล็ก โทร.4650014
- ศูนย์บริการสาธาณสุข 27 จันทรนิมโพบูลย์ ถนนเทอคไทย บางยี่เรือ โทร.4650028
- ศูนย์บริการสาธาณสุข 28 ลาคหญ้า ถนนสมเด็จเจ้าพระยา คลองสาน โทร.4651022
- ศูนย์บริการสาธาณสุข 29 ชวงนุชเนตร ถนนวุฒากาศ บางขุนเทียน โทร.4682570
- ศูนย์บริการสาธาณสุข 30 บางกอกน้อย ถนนจรัลสนิทวงศ์ บางกอกน้อย โทร.4113433

ศูนย์บริการสาขารณสุข 31	เอิบ-จิตร หังสุบุตร ถนนจรัลสนิทวงศ์ บางอ้อ	โทร.4245367
ศูนย์บริการสาขารณสุข 32	มาริช คินตมสิก สุขุมวิท 64/1 พระโขนง	โทร.3932634
ศูนย์บริการสาขารณสุข 33	บางกอกใหญ่ ถนนเพชรเกษม สามแยกท่าพระ	โทร.4671271
ศูนย์บริการสาขารณสุข 34	โพธิ์ศรี สุขุมวิท 56 พระโขนง จีคอม ซอยจีคอม ถนนเพลินจิต ลุมพินี	โทร.2524026
ศูนย์บริการสาขารณสุข 35	หัวหมาก ซอยเสริมมิตร หัวหมาก	โทร.3770550
ศูนย์บริการสาขารณสุข 36	บุคคโล ถนนเจริญนคร บุคคโล	โทร.4685297
ศูนย์บริการสาขารณสุข 37	ประสงค์-สุกสาคร	โทร. -
ศูนย์บริการสาขารณสุข 38	จិតทองคำบำเพ็ญ	โทร.5857422
ศูนย์บริการสาขารณสุข 39	ราษฎร์บูรณะ	โทร.4627849
ศูนย์บริการสาขารณสุข 40	ภาณุเจริญ	โทร.4131681
ศูนย์บริการสาขารณสุข 41	คลองเตย กำลังดำเนินการก่อสร้าง	
ศูนย์บริการสาขารณสุข 42	บางขุนเทียน กำลังดำเนินการก่อสร้าง	

ศูนย์บริการสาขารณสุขอีก 6 แห่ง ที่ได้รับโอนจากกระทรวงสาธารณสุข คือ

ศูนย์บริการสาขารณสุข 43	มีนบุรี
ศูนย์บริการสาขารณสุข 44	หนองจอก
ศูนย์บริการสาขารณสุข 45	ลาดกระบัง
ศูนย์บริการสาขารณสุข 46	คลองขวาง
ศูนย์บริการสาขารณสุข 47	กันทรศุโขทัย
ศูนย์บริการสาขารณสุข 48	หนองแขม

วัตถุประสงค์ของบริการค่านสาขารณสุข

กิจการค่านสาขารณสุขของกรุงเทพมหานครนี้ นับได้ว่าเป็นกิจการหลักอย่างหนึ่งของกรุงเทพมหานครในการให้บริการให้กับประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร โดยเฉพาะ

เรื่องระงับทุกข์บำรุงสุข ฉะนั้น กิจกรรมดังกล่าวจึงมักจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความจำเป็นในชีวิตประจำวัน อันได้แก่การส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรคภัยไข้เจ็บ การรักษาพยาบาล ตลอดจนการให้บริการสงเคราะห์ต่าง ๆ แก่ประชาชนยากจน กิจกรรมทั้งหมดนี้ส่วนใหญ่อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร ซึ่งถือได้ว่าเป็นงานค้ำประกันของสำนักอนามัย เกี่ยวข้องกับประชาชนตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย

สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์ในการให้บริการที่กว้างขวางเพราะเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน สุขภาพอนามัยของประชาชนทั้งหลายในเขตกรุงเทพมหานครทุกคน สรุปแล้ววัตถุประสงค์ในการให้บริการด้านสาธารณสุขมีดังนี้

1. ควบคุมและป้องกันโรคภัยไข้เจ็บและมีเหตุอันตรายแก่ประชาชน หมายถึง สำนักอนามัย มีหน้าที่ในการควบคุมและป้องกันโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้น และระบาคไปในหมู่ประชาชนได้ เช่น อหิวาตกโรค เป็นต้น โดยตั้งกองควบคุมโรคติดต่อซึ่งมีหน้าที่ในการซักโรคติดต่อต่าง ๆ โดยการให้สุขศึกษาแก่ประชาชน ทำการฉีดวัคซีน ปฏิบัติป้องกันโรค นั้น ๆ ไม่ให้ลุกลามต่อไป

2. ส่งเสริมสุขภาพอนามัยทั้งร่างกายและจิตใจให้สมบูรณ์ หมายถึง หน้าที่ของศูนย์บริการสาธารณสุขในการที่จะดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพพลานามัยทั้งร่างกายและจิตใจให้สมบูรณ์ โดยการส่งเสริมให้คำแนะนำตั้งแต่เกิดอยู่ในครรภ์ ดูแลจนกระทั่งคลอดจนเติบโต เป็นผู้ใหญ่ที่มีร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์ พร้อมควยจิตใจอันดีเป็นกำลังของประเทศชาติใน ภายหน้า

3. ส่งเสริมให้ประชาชนมีความกินดีอยู่ดี โดยการส่งเจ้าหน้าที่พยาบาลของศูนย์บริการสาธารณสุขออกเยี่ยมตามบ้านของประชาชน แนะนำให้รู้จักเลือกและปรุงแต่งอาหารที่มีคุณค่ามีประโยชน์แก่ร่างกายให้แกสมาชิกในครอบครัว อันเป็นการส่งเสริมสุขภาพอนามัยวิธีหนึ่งด้วย

4. ดำเนินวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนมีอายุยืนนานและอยู่ในสภาพสังคมที่ดี โดยการเปิดศูนย์บริการสาธารณสุขขึ้นในชุมชนในเขตกรุงเทพมหานครให้ทั่วถึง อันเป็นบริการรักษาพยาบาลคนเจ็บป่วยทั่วไป และเป็นงานป้องกันโรคภัยไข้เจ็บของราษฎรไม่ให้เกิดขึ้น

บริการต่าง ๆ ของศูนย์บริการสาธารณสุข

ศูนย์บริการสาธารณสุข มีความมุ่งหมายที่จะให้มีบริการด้านสาธารณสุขทุกแขนง ตามวัตถุประสงค์ของบริการด้านสาธารณสุขที่ไต่ถล่าวไปแล้ว จึงได้จัดให้มีบริการต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. การตรวจรักษาโรค ทำการตรวจรักษาโรคโดยทั่วไปอย่างกว้างขวางแบบ ๒๖ ชั่วโมง เพื่อช่วยเหลือประชาชนให้ได้รับบริการทางการแพทย์ระดับมาตรฐาน ให้การรักษาซึ่งมักจะเสร็จสิ้น ณ ศูนย์บริการสาธารณสุข หากมีบางรายป่วยเจ็บหนักก็ส่งต่อไปยังโรงพยาบาล ซึ่งมีข้อตกลงอยู่ในโครงการร่วมมือกันทั้งโรงพยาบาลของรัฐบาลและเอกชน

2. การป้องกันและควบคุมโรค บริการด้านการให้ภูมิคุ้มกันโรคต่าง ๆ อาทิ การปลูกฝี ฉีดวัคซีน กินวัคซีน รวมทั้งการฉีดเซรุ่มต่าง ๆ ดำเนินการรักษาและติดตามผู้สัมผัสโรคติดตามหลักการระบาดวิทยา เพื่อควบคุมการแพร่กระจายของโรค

3. การอนามัยแม่และเด็ก บริการดูแลตรวจสุขภาพหญิงมีครรภ์เป็นระยะ ๆ ตั้งแต่แรกตั้งครรภ์จนถึงใกล้ระยะคลอด ในความรู้แก่สตรี เรื่องการตั้งครรภ์ การคลอด การปฏิบัติตน รวมทั้งแนะนำโภชนาการ เมื่อคลอดแล้วก็ตรวจสุขภาพสตรีหลังคลอด สำหรับบริการด้านอนามัยเด็กนั้น ได้ทำการตรวจสอบการเจริญเติบโตของเด็กเป็นระยะ ๆ เพื่อทราบถึงความผิดปกติแต่แรกเริ่ม เพื่อดำเนินการแก้ไข งานนี้จัดทำในคลินิกสุขภาพเด็กดี ซึ่งเน้นหนักที่การให้การคุ้มกันโรคแก่เด็กเป็นระยะ ๆ ให้ครบถ้วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในขวบปีแรก และการให้ฉีดวัคซีนกระตุ้นในระยะเวลาต่อไป กิจกรรมนี้ประสานงานกับโรงพยาบาล คลอดบุตร

4. การวางแผนครอบครัว สอนสตรีในวัยเจริญพันธุ์ให้ทราบถึงวิธีการที่ควรใช้ ในการเว้นระยะการตั้งครรภ์ และให้บริการคุมกำเนิดอย่างกว้างขวาง ดำเนินการในคลินิกวางแผนครอบครัว ศูนย์บริการสาธารณสุขบางแห่งก็ให้บริการผ่าตัดทำหมันชายด้วย

5. งานอนามัยโรงเรียน ดูแลสุขภาพของนักเรียนในเขตของศูนย์บริการสาธารณสุขทั้งสิ้นประมาณ 646 โรงเรียน ประกอบด้วยโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร 163 โรงเรียน

นักเรียนประมาณ 130,869 คน (โรงเรียนกรุงเทพมหานคร มี 392 โรงเรียน นักเรียนประมาณ 143,325 คน) โรงเรียนราษฎร์ 24 โรงเรียน นักเรียน 42,779 คน นอกนั้นเป็นโรงเรียนที่สังกัดกองการศึกษาเอกชน เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์บริการสาธารณสุขเป็นผู้ให้บริการอนามัยโรงเรียน เช่น การตรวจสอบสุขภาพ การรักษาพยาบาล การให้ภูมิคุ้มกันโรค การแนะนำเรื่องสุขภาพโรงเรียน และการให้สุขศึกษา เป็นต้น โดยแต่ละศูนย์บริการสาธารณสุข จะมีนักเรียนในเขตรับผิดชอบประมาณ 8,000 ถึง 23,000 คน

6. งานทันตสาธารณสุข ให้บริการแก่ประชาชนในเขตรับผิดชอบของศูนย์บริการสาธารณสุข และนักเรียนกรุงเทพมหานครในความดูแล ทำการบำบัดรักษาโรคฟัน เหงือก และอื่น ๆ ในช่องปาก และดำเนินการป้องกัน โรคฟันโดยใช้ฟลูออไรด์ งานค้ำนี้ต้องไปให้บริการที่โรงเรียนและไปรับบริการที่ศูนย์บริการสาธารณสุขตามกำหนดนัดหมาย

7. การพยาบาลสาธารณสุข ดำเนินการเยี่ยมบ้านประชาชนโดยกำหนดหลักการและลำดับความสำคัญ กิจกรรมนี้ประสานงานกับโรงพยาบาลคลองบุตร ซึ่งได้ส่งรายชื่อหญิงหลังคลอด 24 ชั่วโมง พร้อมทั้งมาให้ศูนย์บริการสาธารณสุข แจกแจงให้พยาบาลสาธารณสุข ทำการเยี่ยมบ้าน ดูแลหญิงหลังคลอด และเด็กเกิดใหม่ นอกจากนี้ยังมีงานภายในศูนย์บริการสาธารณสุข ทุกคนมีพยาบาลสาธารณสุขปฏิบัติงานช่วยแพทย์โดยใกล้ชิดในการให้บริการ-สาธารณสุขแก่ประชาชน

8. การสงเคราะห์ทางสาธารณสุข จัดให้นักสังคมสงเคราะห์ดำเนินการช่วยเหลือประชาชนที่มารับบริการที่ศูนย์บริการสาธารณสุข กรณีที่มีปัญหาต้องการความช่วยเหลือโดยรีบด่วน อาทิ ปัญหาครอบครัว ปัญหาสังคมเศรษฐกิจ ปัญหาความพิการ ฯลฯ ที่เกี่ยวข้องกับงานศูนย์บริการสาธารณสุข

9. การให้สุขศึกษา สอนสุขศึกษาแก่ประชาชนอย่างกว้างขวาง อาทิ เรื่องโรคติดต่อต่าง ๆ การอนามัยส่วนบุคคล การส่งเสริมสุขภาพ โดยแนะนำเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม

10. การอนามัยสิ่งแวดล้อม ดูแลแนะนำเกี่ยวกับความเป็นอยู่ที่ถูกต้องตามหลักอนามัยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับที่อยู่อาศัยและบริเวณบ้านเรือน ร้านค้า ฯ กิจกรรมนี้ได้มีส่วนไปให้การตรวจสอบและแนะนำในโรงเรียนด้วย

11. โภชนาการ แนะนำประชาชนเกี่ยวกับการเลือกอาหารมีประโยชน์ต่อร่างกาย คุณค่าอาหารสูง ราคาถูก กรรมวิธีในการประกอบอาหารที่สงวนคุณค่าอาหาร แนะนำอาหาร สำหรับวัยต่าง ๆ การเลือกอาหารกรณีที่เกี่ยวข้องกับโรค

12. เภสัชกรรม จัดหาและจำหน่ายเวชภัณฑ์แก่ประชาชน และนักเรียนตามใบสั่ง แพทย์ และจัดหานมผงจำหน่าย

13. ชั้นสุทรโรค ตรวจทางห้องปฏิบัติการที่ศูนย์บริการสาธารณสุข โดยพนักงาน ชั้นสุทรโรค เพื่อประกอบการพิจารณาวินิจฉัยโรคขั้นแรก มีการตรวจโลหิต ปัสสาวะ อุจจาระ ย้อมสีหาเชื้อโรคจากแผลหรือโรคบางประเภท

14. สถิติ รวบรวมสถิติ จัดทำรายการการปฏิบัติงานโดยละเอียด เพื่อทราบ ข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับกิจการศูนย์บริการสาธารณสุขและโรคต่าง ๆ

15. ธุรการ ทำหน้าที่เกี่ยวกับการสารบัญชียัตถุ การเงิน การเจ้าหน้าที่ จัดทำ บัญชีต่าง ๆ ให้เรียบร้อย

คลินิกพิเศษ จัดให้มีขึ้น ณ ศูนย์บริการสาธารณสุข เพื่อกระจายบริการด้านการ ตรวจรักษาโรคที่เป็นปัญหาทางสาธารณสุขให้เข้าถึงประชาชนให้มากที่สุด โดยใช้ศูนย์บริการ สาธารณสุขเป็นฐานปฏิบัติงาน คลินิกพิเศษต่าง ๆ ที่จัดขึ้นมีดังนี้

1. คลินิกวางแผนครอบครัว ดำเนินการในโครงการพิเศษซึ่งสหประชาชาติให้ความช่วยเหลือ จัดขึ้นที่ศูนย์บริการสาธารณสุข เพิ่มเติมจากคลินิกวางแผนครอบครัว ปฏิบัติ งานโดยสูติแพทย์เฉพาะช่วงเวลาในตอนบ่ายของทุกวันหมุนเวียนไปทุกศูนย์บริการสาธารณสุข

2. คลินิกโรคผิวหนัง

3. คลินิกกามโรค

4. คลินิกควมโรค

5. คลินิกตา หู คอ จมูก

6. คลินิกสุขภาพจิต ดำเนินการโดยจิตแพทย์ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์

ทางจิต และพยาบาลสาธารณสุข

บริการรับเลี้ยงเด็กกลางวัน จัดบริการนี้ขึ้นที่ศูนย์บริการสาธารณสุขบางแห่ง
 ดำเนินการโดยมีพยาบาลสาธารณสุข ซึ่งผ่านการอบรมเฉพาะด้านเป็นหัวหน้า ที่เลี้ยงเด็ก
 กำหนดอัตราส่วน 1 คน ต่อเด็ก 15 คน บริการรับเลี้ยงเด็กในอายุก่อนวัยเรียน คือ
 $2 \frac{1}{2}$ - 6 ปี มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมสุขภาพเด็กวัยก่อนเรียน และแบ่งเบาภาระสตรี
 ที่ทำงานนอกบ้านและไม่มีผู้ดูแลเด็ก

เท่าที่ใครบรรยายบริการต่าง ๆ ของศูนย์บริการสาธารณสุขมานี้ถือเป็นการอธิบาย
 อย่างคร่าว ๆ ซึ่งจะชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการดำเนินงานการให้บริการแต่ละอย่าง
 ในบทต่อไป อย่างไรก็ตาม ก็พอจะเห็นได้ว่าแต่ละศูนย์บริการสาธารณสุข สามารถที่จะให้
 บริการแต่ละด้านแก่ประชาชนอย่างกว้างขวาง หากสามารถสร้างศูนย์บริการสาธารณสุขได้
 เพียงพอ ประชาชนในกรุงเทพมหานครก็จะมีสุขภาพดี และการติดคอหรือการระบาศของ
 โรคติดคออันตรายก็ไม่น่าจะมีเป็นประจำอย่างยิ่งดังที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย